

Виходячи з того, що діалектизми виконують три функції — комунікативну, етнографічну і експресивно-виражальну, можна визначити міру вияву цих функцій у літературі того чи іншого періоду, у творчій спадщині окремого письменника, на різних мовних рівнях (фонетичному, морфологічному тощо).

Комунікативна функція діалектизмів прозоро виявляє себе у творчості письменників дожовтневого періоду. Полягає вона в тому, що письменник, вживаючи діалектні елементи рідного йому говору чи наріччя у мові персонажів і авторській мові, свідомо чи несвідомо використовує їх замість слів літературної мови.

Українські радянські письменники, як правило, не використовують діалектизмів у цій функції. Сприймаючи сучасну українську літературну мову як таку, що здатна виконати будь-які функції, передати будь-який відтінок значення, вони не мають потреби звертатися до діалектизмів, які нерідко лише заважають сприйняттю художнього твору.

Коли йдеться про етнографічну функцію слова, очевидно, доцільніше говорити про етнографічну і етнічну функції окремо. Адже якщо лексичні діалектизми передають певні відомості про матеріальну культуру жителів тієї чи іншої місцевості, то фонетичні, морфологічні, словотворчі та синтаксичні елементи діалектного мовлення вказують на їх етнос.

З українських письменників дожовтневого періоду: чи не найвдаліше діалектизми у цій ролі використовує М. Коцюбинський у повісті «Тіні забутих предків». У творах українських радянських письменників елементи діалектного мовлення з успіхом виконують етнографічну функцію. Деякі з лексичних діалектизмів використовуються з експресивним забарвленням (*легінь, плай*), а деякі, що увійшли до лексичного складу української літературної мови, набули комунікативної функції (*полонина*). Експресивно-виражальна функція діалектизмів використовується переважно з метою типізації та індивідуалізації мови персонажів, щоб якнайглибше охарактеризувати реальну дійсність, відображену в художньому творі.

Розкриваючи особливості стилю того чи іншого письменника, слід показати, яке місце серед інших стилістичних засобів посідають діалектизми в його творах і чим це обумовлено. Наприклад, у В. Стефаника тісно переплітаються мова автора і мова персонажів — устами письменника говорять герої його новел, широко використовується невластива мова. При вивченні творчості цього письменника треба особливо виділити даний момент. Тоді стане зрозумілим, чому мова творів В. Стефаника насичена покутськими діалектизмами і в чому оригінальність творчої манери цього неперевершеного новеліста. Елементи діалектного мовлення у творчості В. Стефаника виконують не стільки етнографічну, скільки експресивно-виражальну функцію, завдяки чому йому вдається глибоко охарактеризувати ту реальну дійсність, ті соціальні обставини, які були породжені капіталістичним суспільством.

Індивідуалізації образу одного з героїв роману «Прапорonosці» Хоми Хаєцького О. Гончар досягає *не*, в останню чергу цілеспрямованим уживанням діалектизмів. Етнографічна функція діалектизмів у мові Хоми Хаєцького майже повністю витісняється експресивно-виражальною їх функцією. Автор переконливо показав, як простий селянин у нових, радянських умовах швидко зростає і в політичному, і в культурному відношенні.

Як бачимо, у процесі дослідження конкретних художніх творів слід постійно звертати увагу на те, з якою метою використовуються діалектизми автором у кожному окремому випадку. Це питання повинно посісти гідне місце в теорії і методиці аналізу мови художніх творів.